

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

ПЕТО ОТДЕЛЕНИЕ

ИВАН АТАНАСОВ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

(Жалба № 12853/03 г.)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

2 декември 2010 г.

ОКОНЧАТЕЛНО

11/04/2011 г.

Това решение е окончателно при условията, посочени в чл. 44, ал.2 от Конвенцията, но може да претърпи редакционни промени.

По делото „Иван Атанасов срещу България“,

Европейският съд по правата на човека (Пето отделение), заседаващ като камара в състав:

Пер Лоренцен (Peer Lorenzen), *председател*,
Карел Юнгвирт (Karel Jungwiert),
Райт Марусте (Rait Maruste),
Марк Вилигер (Mark Villiger),
Изабел Беро-Льофевр (Isabelle Berro-Lefèvre),
Миряна Лазарова Трайковска (Mirjana Lazarova Trajkovska),

съдии,

и Клаудия Вестердик (Claudia Westerdiek), *секретар на
Отделението*,

след проведено закрито заседание на 9 ноември 2010 г.,
се произнесе със следното съдебно решение, постановено на същата
дата:

ПРОЦЕДУРАТА

1. Делото е образувано по жалба (№ 12853/03 г.) срещу Република България, подадена на 20 март 2003 г. пред Съда на основание чл. 34 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи („Конвенцията“) от г-н Иван Атанасов Атанасов, български гражданин („жалбоподателят“).

2. Жалбоподателят е представляван от г-жа А. Гаврилова-Анчева, адвокат, практикуващ в град София. Българското правителство („Правителството“) се представлява от своите агенти – г-жа С. Атанасова и г-жа М. Коцева от Министерството на правосъдието.

3. Жалбоподателят твърди, че проектът за рекултивация на бивша мина за добив на медна руда е оказал вредоносен ефект върху личния и семейния му живот, както и върху дома му, и е засегнал правото му мирно да се ползва от своите притежания. Също така твърди, че не е разполагал с ефективни правни средства за защита на тези свои права и че различните производства на съдебен контрол не са били съобразени с множество изисквания на чл. 6, ал. 1 от Конвенцията.

4. На 16 юни 2008 г. съдия Здравка Калайджиева, избрана от името на България, се оттегля от разглеждането на делото. На 1 октомври 2008 г. Правителството определя съдия Миряна Лазарова Трайковска, избрана по отношение на „Бивша югославска република Македония“, да заседава на нейно място (чл. 27, ал. 2 от Конвенцията и чл. 29, ал. 1, буква „а“ от Правилника на Съда, в сила преди 1 юни 2010 г.).

5. На 10 ноември 2009 г. Съдът обявява жалбата за допустима.

6. Жалбоподателят депозира допълнително писмено становище; Правителството не депозира такова (чл. 59, ал. 1 от Правилника на Съда).

ФАКТИТЕ

I. ОБСТОЯТЕЛСТВА ПО ДЕЛОТО

A. Обстоятелства, предхождащи спора

7. Жалбоподателят е роден през 1959 г. и живее в село Елшица, община Панагюрище, в къща, която е негова и на бившата му съпруга собственост. Родителите му също живеят в тази къща. Дъщеря му, с чиято майка жалбоподателят е разведен, му гостува всеки първи и трети уикенд от месеца и прекарва при него един месец през лятото. Къщата на жалбоподателя се намира на около един километър от хвостохранилището и обогатителната фабрика на бивша медна мина. Жалбоподателят обработва земеделска земя, намираща се на около четири километра от хвостохранилището. На 23 декември 2008 г. бащата на жалбоподателя го дарява с още земеделска земя, чието местоположение не се уточнява от жалбоподателя.

8. Хвостохранилището, чиято площ е 98,3 хектара, функционира до 1991 г. Мината продължава да работи до 1999 г. След изваждането на мината от употреба са взети мерки за консервация и рекултивация на хвостохранилището. През юни 1994 г. проект, който е изготвен през месец март същата година, е подложен на оценка за въздействие върху околната среда (ОВОС). Оценката е положителна. През декември 1994 г. проектът е предоставен за публично обсъждане от жителите на Елшица и е променен в съответствие с техните забележки. Проектът е одобрен от Междуведомствения експертен съвет на Министерството на промишлеността през месец октомври 1997 г. и от януари 1999 г. започва неговото изпълнение. Проектът се състои от полагане на земна маса и почва и засаждане на растения върху хвостохранилището. Изпълнението на проекта е спряно през месец април 1999 г.

Б. Новият проект за рекултивация и неговото одобрение

9. През месец май 1999 г. г-н Марин Благиев, действащ като едноличен търговец с фирма ЕТ “Марин Благиев”, предлага ново разрешение за рекултивацията на хвостохранилището. То се състои от временно покриване на повърхостта и склоновете на хвостохранилището с обогатен с почва цимент, за да се предотврати

разпространението на прах, както и използването на стабилизирани утайки от пречиствателна станция за отпадни води в гр. Пловдив с цел биологична рекултивация.

10. На 1 юни 1999 г. Регионалната инспекция по околната среда и водите в Пазарджик дава негативна оценка на новия проект. От инспектората изразяват съмнение относно устойчивостта и стабилността на киселинната среда на цимента, който ще бъде използван за покриване на хвостохранилището. Според тях предложената технология предлага временно решение на проблема с ограничаването на разпространението на прах от хвостохранилището, но няма да доведе до пълната му рекултивация. Освен това ЕТ “Марин Благиев” уточнява какъв е химическия състав на утайката от пречиствателната станция за отпадни води в Пловдив. В състава ѝ се съдържат тежки метали, тъй като пречиствателната станция третира не само битови отпадни води, но и индустриални такива. Съгласно относимата класификация утайката от обработването на такива отпадни води се счита за опасен отпадък.

11. На 2 юни 1999 г. кметът на Панагюрище също изразява негативното си мнение относно новия проект. Той обръща внимание освен върху други неща и върху факта, че старият проект е напълно одобрен и неговото прилагане е започнало. В допълнение, не става ясно какъв е съставът на утайката от пловдивската пречиствателна станция, но при положение, че тя третира и индустриални отпадни води, е вероятно тази утайка да съдържа тежки метали.

12. Въпреки всичко на 3 юни 1999 г. Междуведомственият експертен съвет към Министерството на промишлеността одобрява предложението на ЕТ “Марин Благиев” и му позволява да депозира нов проект.

13. В свое писмо до министъра на промишлеността от 24 юни 1999 г. областният управител заявява, че новият проект за рекултивация няма технологични предимства спрямо предишния и не трябва да се одобрява.

14. На 1 юли 1999 г. министърът на промишлеността прехвърля хвостохранилището от активите на държавната компания „Панагюрски мини” ЕАД към активите на специално създадената компания „Еко Елшица” ЕООД, която също е собственост на държавата.

15. На 27 август 1999 г. ЕТ “Марин Благиев” представя своя проект на министъра на промишлеността. Приблизително по същото време „Панагюрски мини” ЕАД, което отговаря за изпълнението на първоначалния проект за рекултивация (вж. параграф 8 по-горе), също представя пред Министерството на промишлеността актуализация на първоначалния проект.

16. Министерството назначава експертна комисия, която да направи оценка на двата проекта. В състава на комисията са включени

експерти от Министерството на промишлеността, Министерството на околната среда и водите, Министерството на финансите, както и представители на „Панагюрски мини“ ЕАД и ЕТ „Марин Благиев“. На 7 септември 1999 г. се провежда среща на комисията, на която са обсъдени предимствата на двата проекта. Комисията отбелязва, че и в двата проекта липсват проверки на стабилността на хвостохранилището. Въпреки това според доклада на експертите нито един от двата проекта няма да наруши стабилността му. И в двата проекта липсват климатични и хидроложки описания на местността и няма данни за очакваното укрепване на утайката след приключване на рекултивацията. Проблемите, свързани с неутрализацията на киселинната вода, са взети предвид в известна степен в проекта на ЕТ „Марин Благиев“, докато в проекта на „Панагюрски мини“ ЕАД те не са засегнати изобщо. Според доклада на експертите е възможно да се използват стабилизиращи утайки от пречиствателната станция в Пловдив. Местността около хвостохранилището не разполага с достатъчно количество хумус за постигането на биологичната рекултивация, заложена в проекта на „Панагюрски мини“ ЕАД, и поради това е необходимо съществуващата почва да бъде подсилена изкуствено. Проектът на ЕТ „Марин Благиев“ предвижда приключване на рекултивацията за осемнадесет месеца и още по-бързо разрешаване на проблема с разпространението на прах. Проектът, предложен от „Панагюрски мини“ ЕАД, също е с осемнадесетмесечен срок, но той е нереалистичен. Съгласно предложения от ЕТ „Марин Благиев“ проект се очаква възстановяването на продуктивните качества на 19,2 хектара замърсени почви около хвостохранилището, които да се ползват за производство на специализирана трева. Според представените от двете дружества бюджети проектът на ЕТ „Марин Благиев“ струва 5 139 356 лева (BGN), а този на „Панагюрски мини“ ЕАД е на стойност 5 878 945 лева. На това основание комисията препоръчва Междуправителният експертен съвет към Министерството на промишлеността да одобри предложения от ЕТ „Марин Благиев“ проект. Двамата експерти, представляващи „Панагюрски мини“ ЕАД, изразяват несъгласието си с това и твърдят, че този проект не отговаря на редица законови изисквания. Като пример те изтъкват, че утайката от пречиствателната станция не е подходяща за рекултивация, докато използването на хумус е доста по-удачно за тази цел. Също така не става ясно дали използването на утайката ще доведе до стабилни и сигурни резултати. Според тях съгласно приложимата класификация утайката от пловдивската пречиствателна станция се счита за опасен отпадък, тъй като е резултат от обработката не само на битови отпадни води, но и на промишлени отпадни води. Твърдят, че в документите, отнасящи се до този проект, не е посочен точният токсичен състав на утайката. На последно място изтъкват, че за този проект се изисква ОВОС поради

неговия обхват и потенциални въздействия върху околната среда, докато актуализираният вариант на първоначалния проект не страда от тези недостатъци, дори напротив, той ще предложи едно устойчиво разрешение на проблема.

17. На 9 септември 1999 г. Междуведомственият експертен съвет на Министерството на промишлеността, състоящ се от представители на няколко министерства, извършва оценка на двата представени проекта. Съветът проучва заключенията на експертната комисия, както и мненията на Регионалната инспекция по околната среда и водите в град Пазарджик, кмета на Панагюрище и областния управител. Също така биват изслушани и обяснения от страна на г-н Благиев. След проведени дискусии, в които измежду обсъдените въпроси важно място заема проблемът с предполагаемото съдържание на тежки метали в утайката от пловдивската пречиствателна станция, Съветът взема единодушно решение да одобри проекта на ЕТ “Марин Благиев”. Впоследствие това решение е потвърдено и от министъра на промишлеността.

18. В свое интервю за пресата, публикувано на 21 септември 1999 г., министърът на околната среда заявява, че проектът за рекултивация е противоречив и тя възнамерява да го оспори. Според нея трябва да се търси нов метод за рекултивация и при необходимост помощта на университетски учени.

19. Новият проект започва да се изпълнява през месец октомври 1999 г. Инвеститор в него е „Еко Елшица” ЕООД, а изпълнител е ЕТ “Марин Благиев”.

В. Издаване на разрешително за транспортиране и третиране на отпадъци

20. На 13 януари 2000 г. Регионалната инспекция по околната среда и водите в град Пазарджик установява, че фирмата, превозваща утайка от пречиствателната станция в Пловдив, извършва тази дейност без да има разрешително за това, както се изисква съгласно чл. 12, ал.1 от Закона за ограничаване на вредното въздействие на отпадъците върху околната среда от 1997 г., което съставлява административно нарушение. На 29 март 2000 г. инспекцията глобява фирмата.

21. Впоследствие ЕТ “Марин Благиев” подава заявление за получаване на такова разрешително, което му е издадено от министъра на околната среда и водите на 22 февруари 2000 г. В своето решение министърът разрешава на ЕТ “Марин Благиев” да преработва до четиристотин тона утайка от битови отпадни води на ден. Поспециално му се дава право да превозва стабилизирана утайка от пречиствателната станция в Пловдив, да я складира в ями или друг вид открити контейнери и да я ползва за обогатяване на почвата или

подобряване на околната среда. Предвидено е утайката да се извозва в камиони, които да извършват между шест и единадесет курса на ден между пловдивската пречиствателна станция и хвостохранилището. Полагането ѝ върху хвостохранилището трябва да става по технология, която да бъде одобрена от Междуведомствения областен съвет, и при съблюдаване на други предохранителни мерки. Полагането на утайката трябва да се осъществи преди 30 декември 2001 г. Междувременно ЕТ “Марин Благиев” трябва на всеки три месеца да предоставя химически анализ на утайката на Министерството на околната среда и на Регионалната инспекция по околната среда и водите в град Пазарджик.

Г. Опитът на жалбоподателя да обжалва издаването на разрешителното

22. След като научава за гореспоменатото разрешително, на 21 декември 2001 г. жалбоподателят подава жалба до Върховния административен съд срещу решението на министъра, с което то се издава. Той твърди, че за него съществува необходимия законен интерес да обжалва това решение, тъй като то нарушава правото му, уредено в чл. 55 от Конституцията (вж. параграф 47 по-долу), да живее в „здравословна и благоприятна околна среда в съответствие с установените стандарти и нормативи“. Той отбелязва, че живее в Елшица, където разрешителното дава право да се полага утайката, и че тази утайка би могла да има неблагоприятен ефект върху природната среда и здравето на хората. Също така твърди, че решението на министъра е нищожно, защото изпълнението му е невъзможно. Решението дава право на ЕТ “Марин Благиев” да транспортира и третира утайка от битови отпадни води. Според жалбоподателя това няма как да се осъществи, тъй като пречиствателната станция в Пловдив преработва отпадни води както от битови, така и от индустриални източници. Трудно би могло да се отдели утайката от битови отпадъци от тази, която има промишлен произход, и по тази причина е невъзможно да се транспортира и третира утайка само от преработени битови отпадни води. Жалбоподателят също така счита, че решението на министъра незаконосъобразно определя тази утайка като прилежаща към промишлените отпадъци, защото съгласно приложимите правила тя всъщност трябва да спада към опасните отпадъци, което се доказва и от различните анализи. Твърди се още, че решението на министъра е издадено в противоречие с установената процедура, тъй като не е извършена ОВОС.

23. В своята жалба до съда жалбоподателят също така изисква като привременна мярка да бъде постановено спиране на изпълнението на обжалваното решение. Според него ако това не бъде направено, то

целта на производството по обжалване ще се обезмисли и ще настъпят непоправими вреди за околната среда, като по този начин ще се наруши правото на жителите на Елшица да живеят в безопасна и здравословна среда. Тъй като съдът не се произнася по това негово искане, на 21 февруари 2001 г. жалбоподателят го подновява. Той твърди, че продължаващото изпълнение на решението може да доведе до непоправими поражения на околната среда, защото утайката продължава да се полага с редовни темпове.

24. На 21 март 2001 г. тричленен състав на Върховния административен съд отхвърля жалбата като недопустима (опр. № 1826 от 21 март 2001 г. по адм. д. № 732/2001, ВАС, II отд.). Съдът намира, че жалбоподателят не е бил страна по административното производство и поради това не е легитимиран да иска съдебен контрол върху решението на министъра. Неговите интереси не биха могли да бъдат засегнати от самото решение, а единствено от противоправното поведение на лицата, които са получили разрешително да транспортират и третираят отпадъците.

25. Жалбоподателят обжалва това определение и на 14 юни 2001 г. петчленен състав на Върховния административен съд отменя определението на тричленния състав и връща делото за продължаване на съдопроизводствените действия и решаване по същество (опр. № 4333 от 14 юни 2001 г. по адм. д. № 3777/2001, ВАС, петчленен състав). Съдът намира, че с оглед целта на законодателството в сферата на опазването на околната среда – да се предотврати или ограничи вредното въздействие на отпадъците върху човешкото здраве и околната среда, всички хора, които живеят в място, изложено на риск от замърсяване от третиране на отпадни води, могат да се считат като заинтересовани страни. Съдът указва, че жалбоподателят и всички други хора, които живеят в близост до хвосторанилището, имат интерес да предприемат действия за предотвратяване на дейности, подобни на тези, които се разрешават с обжалваното решение и могат да замърсят тяхната околна среда, както и да застрашат здравето им.

26. На 28 август 2001 г. жалбоподателят отново напомня на съда за своето искане за спиране изпълнението на решението. С определение от 18.09.2001 г. тричленен състав на Върховния административен съд отхвърля искането му с мотива, че наличните материали по делото не сочат обстоятелства, застрашаващи интереса на жалбоподателя.

27. Насроченото за 16 октомври 2001 г. заседание по делото се отлага, тъй като ЕТ „Марин Благиев“ не е надлежно призован. Вместо това заседанието се провежда на 15 януари 2002 г. и тогава съдът изслушва аргументите на страните. Прокурорът, който участва служебно в производството, счита, че жалбата следва да бъде уважена.

28. На 23 януари 2002 г. (опр. № 605 от 23 януари 2002 г. по адм. дело № 4993/2001, ВАС, II отд.) тричленен състав на Върховния

административен съд постановява прекратяване на производството поради липса на предмет на делото, тъй като срокът на разрешителното, издадено на ЕТ „Марин Благиев“, е изтекъл на 30 декември 2001 г.

29. Жалбоподателят обжалва, като твърди, че за него съществува правен интерес за осъществяване на съдебен контрол върху решението на министъра, тъй като с него се разрешава изхвърлянето на отпадъци близо до неговия дом, което може да му причини здравословни проблеми. Според него отмяната на това решение се явява освен всичко друго и предпоставка за успешно предявяване на иск от негова страна за вредите, причинени от незаконното изхвърляне на отпадъци. Твърди също така, че ефектът от това решение не приключва на 30 декември 2001 г., тъй като отрицателните последствия от тези дейности, станали възможни по силата на въпросното решение, ще са налице и в следващите години.

30. На 24 септември 2002 г. петчленен състав на Върховния административен съд оставя в сила определението за прекратяване на производството (опр. № 8432 от 24 септември 2002 г. по адм. д. № 7232/2002, ВАС, петчленен състав). Съдът отбелязва, че наличието на правен интерес следва да е налице в хода на цялото съдебно производство. Според съда тричленният състав се съобразява с новонастъпилите факти и обстоятелства по делото, а именно изтичане срока на разрешителното. Съдът указва, че не може да се обоснове правен интерес от обжалване на административен акт с изтекъл срок на действие поради настъпили по-рано вреди, като дори и да се приеме, че при действието на този административен акт са настъпили такива, то тези вреди следва да се репарират по реда на общото исково производство.

Д. Усилия за спиране на проекта за рекултивация

31. Новият проект за рекултивация предизвиква широко недоволство сред жителите на Елшица. На 10 и 19 април 2000 г. г-н А.П., член на общинския съвет в Панагюрище, изпраща писма до Министерството на здравеопазването и до Националния център по хигиена, медицинска екология и хранене (подразделение на Министерството на здравеопазването). Той иска от тези институции да представят своето експертно мнение относно изпълнението на проекта – и по-точно дали би могъл да предизвика риск за здравето на хората, живеещи в близост до хвостохранилището.

32. Националният център по хигиена дава своя отговор на 25 април 2000 г. В него се твърди, че съществува риск от натравяне с тежки метали за хората, които живеят в периметър от десет километра около хвостохранилището. Освен това проектът за рекултивация не

разполага с подходяща система за наблюдение на подпочвените води, където може да се очаква струпването на тежки метали поради факта, че полимерното покритие не е дълготрайно стабилно. Според експерт от токсикологичната лаборатория на Центъра концентрацията на тежки метали в утайката, полагана върху хвостохранилището, е в по-големи от допустимите от закона размери, което е потвърдено и от анализа на взетите проби. Високите нива на мед, цинк, кадмий, никел, кобалт и хром предполагат риск от замърсяване и също така риск за здравето на хората. Присъствието на олово и магнезий в утайката носи същата опасност. Тези метали биха могли да имат неблагоприятно въздействие върху нервната, дихателната и сърдечно-съдовата системи, както и върху бъбреците, черния дроб и производството на кръвни телца. Някои от тях са алергени, мутагени и карциногени. Изпълнението на проекта следователно създава риск прах от утайката да попадне в атмосферата. Съществува и риск тези тежки метали да се разпространят в почвата и подпочвените води поради киселинното рН на водата в хвостохранилището. Съгласно методиката за рекултивация на стари замърсени площи, местността в 10- до 20-километровата граница от източника на замърсяване се определя като изложена на риск.

33. След като получава мнението на Центъра, г-н А.П. иска от главния санитарен инспектор да спре извършваните дейности при хвостохранилището, но не получава отговор. Г-н А.П. също така уведомява и кмета на Панагюрище.

34. На 29 май 2000 г. кметът на Панагюрище назначава комисия, която да вземе проба от мястото, където се полага утайката, и да я изпрати за лабораторен анализ на съдържанието на тежки метали. Такава проба е взета и изпратена на Националния център по хигиена, медицинска екология и хранене. В писмо от 6 юни 2000 г., с приложено към него експертно мнение на изследовател от токсикологичната лаборатория към Центъра, Центърът казва, че нивата на оловото, кадмия, медта, цинка, хрома и никела, които се съдържат в пробата, са много над максимално допустимите стойности. Медта и цинкът оказват негативно влияние върху земеделските култури и отглежданите животни. Оловото, кадмият, хромът и никелът са систематично токсични за хората и останалите бозайници, като могат да увредят периферната и централната нервна системи, производството на кръвни телца, черния дроб и бъбреците. Тези метали също така притежават мутагенен и карциногенен ефект. В допълнение на това хромът, кадмият и никелът са силни алергени. Обогаденият с почва цимент, който се полага на дъното, би предпазил донякъде подпочвените води, но не става ясно как той би попречил на разпространението на тежки метали във водата, която е на повърхността.

35. На 12 юни 2000 г. кметът на Панагюрище и областният управител пишат до заместник министър-председателя. Те настояват да се спре изпълнението на проекта и отбелязват, че ако то продължи, е възможно да възникнат размирици сред жителите на Елшица. Отговор очевидно не е получен.

36. На 13 декември 2001 г. министърът на околната среда и водите издава на “Еко Елшица” ЕООД разрешително да изхвърля отпадни води, в което се определят известни ограничения на нивата на тежки метали в тях и се изисква от дружеството да предоставя месечни доклади на компетентните органи.

37. На 25 септември 2002 г. работите по хвостохранилището са одобрени от властите.

38. На 11 август 2004 г. кметът на Елшица иска от органите за контрол на околната среда в гр. Пазарджик да му предоставят информация относно месечните доклади на “Еко Елшица” ЕООД, с които дружеството извършва самонаблюдение върху дейността си. На 8 септември 2004 г. органите за контрол отговарят, че не разполагат с такива доклади в своята база данни и че оказват натиск върху дружеството да изпълни задължението си за предоставяне на информация.

Е. Опити за получаване на ОВОС и други оценки на проекта

39. На 9 януари 2001 г., в резултат от засиления натиск от страна на жителите на Елшица, министърът на околната среда и водите изисква от “Еко Елшица” ЕООД да възложи изготвянето на ОВОС. В допълнително решение от 1 март 2001 г. министърът уточнява, че ОВОС трябва да бъде готова до 31 март 2001 г.

40. В резултат от гладна стачка на трима представители на обществен комитет, обявил се срещу проекта, както и на посещение на министъра на околната среда и водите в Елшица, на 10 ноември 2001 г. Регионалната инспекция по околната среда и водите в град Пазарджик, като отбелязва, че не е изготвена ОВОС, нарежда изпълнението на проекта да бъде спряно, за да се изчака завършването на оценката. Въпреки това към момента на спирането на проекта 97 хектара от всичките 98,3 хектара вече са покрити с утайка. Счита се, че общият обем на положената утайка е четиридесет и осем хиляди кубични метра.

41. ОВОС е готова през март или април 2002 г. Тя е предоставена за обществено обсъждане, на което трима експерти от геолого-географския факултет на Софийския университет изразяват своите опасения относно проекта.

42. На 4 юли 2002 г. министърът на околната среда и водите решава да не приеме ОВОС и я изпраща за преработване. Тя отбелязва, че са

допуснати сериозни пропуски в преценката на риска за здравето на населението, който се поражда от проекта за рекултивация; че липсва информация относно вредните съставки, използвани в проекта; както и че екипът, изготвил оценката, не включва експерт по здравните и хигиенни въпроси, свързани с околната среда. Министърът указва на експертите да преработят ОВОС и по-специално да извършат сравнително проучване на съществуващите анализи, като направят допълнителен химически анализ на утайката, полагана върху хвостохранилището, с който да се провери наличието на тежки метали и живак в нейния състав. Вземането на проби от утайката трябва да се извърши в присъствието на засегнатите страни. Експертите също така трябва да отбележат каква е пропускливостта на отпадъците преди и след покриването им с обогатен с почва цимент, както и каква е пропускливостта на лежащите отдолу скали и тази на обогатения с почва цимент, след като се използва повече от осемнадесет месеца. Преработената ОВОС трябва да анализира всички аспекти на проекта с оглед на тяхното въздействие върху здравето на жителите на населените места около хвостохранилището и да предложи конкретни мерки за разрешаване на проблема. Анализът трябва да се фокусира основно върху проникването на тежки метали в хранителната верига.

43. През октомври 2003 г. “Еко Елшица” ЕООД и наетата от него компания за изготвяне на ОВОС подават допълнителни документи в министерството. В свое писмо от 17 октомври 2003 г. министърът им указва, че тези документи не съдържат информацията, изискана с решението от 4 юли 2002 г. Поради тази причина е невъзможно да се извлекат надеждни изводи за ефекта, който проектът за рекултивация оказва върху хората и околната среда. Въпреки това съгласно законодателството, действащото към момента, не е необходимо да се продължи с изследването на този въпрос и да се финализира ОВОС. Тъй като работата на обекта вече е приключила, достатъчно е “Еко Елшица” ЕООД да изготви доклад за въздействието на проекта.

44. Вследствие на нарастващия натиск от страна на жителите на Елшица и на местната власт, на 6 април 2004 г. министърът на здравеопазването нарежда на Националния център по хигиена и екология да изготви оценка на околната среда и на въздействието, което проектът има върху здравето на местното население. В писмо от 14 юни 2004 г. Центърът информира министъра, че има готовност да изпълни задачата, но може да осигури само двадесет процента от необходимото за това финансиране, което е на стойност 8 000 лева. През 2007, 2008 и февруари 2009 г. жалбоподателят иска от община Панагюрище да осигури останалите осемдесет процента от тази сума, но общината не предприема действия за предвиждане на тези средства в общинския бюджет. Към момента на последно постъпилата по този

въпрос информация от жалбоподателя (29 януари 2010 г.) тези парични средства не са осигурени и оценката не може да бъде довършена.

45. Първият доклад, с който “Еко Елшица” ЕООД прави наблюдение върху дейността си, е изготвен през ноември 2007 г. и обхваща периода от ноември 2006 г. до ноември 2007 г. Измежду сведенията, предоставени с доклада, се съдържа и информация за съдържанието на тежки метали във водата, оттичаща се от хвостохранилището и в състава на тревата, намираща се близо до него. Тези измервания се базират на две проби, взети от водата и на пет проби от тревата. Едната от пробите на водата не показва наличие на тежки метали над максимално допустимите нива съгласно законовите изисквания, но другата проба надхвърля тези нива, което дава основания в доклада да се твърди, че водата, оттичаща се от хвостохранилището, е силно замърсена. Съгласно доклада нивото на замърсяване във взетите от тревата проби не надхвърля допустимите от закона норми, но според твърденията на жалбоподателя авторите на доклада базират своите заключения на неподходящи сравнителни стойности, тъй като вземат максимално допустимите нива за замърсяване на почви, а не на трева, по отношение на която допустимите нива са значително по-ниски. В доклада се твърди, че наблюдението върху хвостохранилището трябва да бъде продължено, но с ограничаване на неговата интензивност до вземане на проби от тревата веднъж годишно и от водата два пъти годишно. Следващият доклад е предвиден за 2010 г.

Ж. Друга информация

46. В свой доклад за състоянието на околната среда през 1997 г. Министерството на околната среда и водите посочва на стр. 98, че пречиствателната станция за отпадни води в гр. Пловдив е генерирала 45 601 тона опасни отпадъци. В своя годишен доклад за 2004 г. Изпълнителната агенция по околната среда отбелязва на стр. 4, че от близо 50 175 тона утайка, наблюдавана от нейното подразделение в гр. Пловдив, приблизително 41,5 тона могат да се квалифицират като опасни. И в двата си доклада за 2006 и 2007 г. на девета страница агенцията отбелязва, че нивото на хром в утайката, получена от пречиствателната станция за отпадни води в гр. Пловдив, е над максимално допустимите норми. Следователно тази утайка не е подходяща за рекултивация и възстановяване на земеделски земи.

II. ПРИЛОЖИМО ВЪТРЕШНО ПРАВО

А. Конституцията

47. Приложимите разпоредби на Конституцията от 1991 г. гласят следното:

Член 15

„Република България осигурява опазването и възпроизводството на околната среда, поддържането и разнообразието на живата природа и разумното използване на природните богатства и ресурсите на страната.“

Член 55

„Гражданите имат право на здравословна и благоприятна околна среда в съответствие с установените стандарти и нормативи. Те са длъжни да опазват околната среда.“

Член 120

(1) „Съдилищата осъществяват контрол за законност на актове и действия на административните органи.

(2) Гражданите и юридическите лица могат да обжалват всички административни актове, които ги засягат, освен изрично посочените със закон.“

Б. Законът за опазване на околната среда и относими наредби

48. Съгласно чл. 19, ал. 1 от Закона за опазване на околната среда от 1991 г., отменен и заменен от Закона за опазване на околната среда от 2002 г., всички дейности на физическите и юридическите лица и на държавните и общинските органи могат да бъдат подлагани на оценка за въздействие върху околната среда. Чл. 20, ал. 1, т. 1 от Закона от 1991 г., заменен от чл. 92, ал. 1 от Закона от 2002 г., предвижда, че ОВОС е задължителна за всички проекти, изброени в приложение към закона. Тези проекти включват депонирането на промишлени и битови отпадъци и утайка от отпадни води (точка 27.4 от приложението, в сила между 1997 и 2001 г.). Оценка на въздействието върху околната среда може да се извършва и по предложение на заинтересувани физически или юридически лица до компетентните органи (чл. 20, ал. 3 от Закона от 1991 г., заменен от чл. 93 от Закона от 2002 г., който въвежда по-подробни правила в тази насока).

49. Оценката се възлага от инвеститора и се изготвя от регистрирани независими експерти, които не са пряко заинтересувани от реализацията на проекта и не са участвали в разработването му (чл. 21, ал. 1 от Закона от 1991 г.). Разходите по оценката на въздействието върху околната среда са за сметка на инвеститора (чл. 23, ал. 2 от

Закона от 1991 г.). Окончателният доклад за ОВОС се представя на компетентния орган, който е длъжен да организира обществена дискусия по него (чл. 23, ал. 1 и чл. 23а, ал. 1 от Закона от 1991 г.). Обществеността трябва да бъде уведомена за дискусията чрез средствата за масово осведомяване или по друг подходящ начин не по-късно от 1 месец преди обсъждането (чл. 23а, ал. 2 от Закона от 1991 г.). Компетентният орган се произнася с решение относно приложимостта на проекта след обсъждането на резултатите от оценката не по-късно от 3 месеца (1 месец съгласно поправка в Закона, влязла в сила през 2001 г.) след приключване на процедурата по обсъждане (чл. 23б, ал. 1 от Закона от 1991 г.). Решението се съобщава на инвеститора и се оповестява чрез средствата за масово осведомяване или по друг подходящ начин (чл. 23б, ал. 2 от Закона от 1991 г.). Заинтересуваните лица могат да обжалват решението пред компетентния съд (чл. 23б, ал. 3 от Закона от 1991 г.). Съгласно чл. 23 от Закона от 1991 г. компетентният орган забранява или спира дейността или осъществяването на проекти, за които извършената оценка на въздействието върху околната среда е отрицателна или за които задължителната оценка не е извършена.

50. Съгласно чл. 29 от Закона от 1991 г., чийто текст се възпроизвежда в чл. 170 от Закона от 2002 г., който виновно причини другиму вреди от замърсяване или увреждане на околната среда, е длъжен да ги обезщети. Обезщетението не може да бъде по-малко от размера на средствата, необходими за възстановяване на причинените щети. Съгласно чл. 30, ал. 1 от Закона от 1991 г., чийто текст се възпроизвежда в чл. 171 от Закона от 2002 г., увредените по чл. 29 лица могат да предявят иск за осъждане на нарушителя да преустанови нарушението и да отстрани последиците от замърсяването. Съгласно чл. 30, ал. 2 такива исковете могат да бъдат предявявани от общинските органи, от сдружения на граждани с идеална цел и от всеки гражданин. По тези разпоредби не е налична съдебна практика.

51. Наредба № 7 за хигиенните изисквания за здравна защита на селищната среда, издадена от министъра на здравеопазването на 25 май 1992 г. и изменяна няколко пъти, определя допустимите минимални разстояния между населените места и източниците на замърсяване. Точка 184 от Приложение № 1 към Наредбата предвижда, че хвостохранилища, използвани за срок до десет години за депониране на опасни промишлени отпадъци, трябва да се намират на разстояние по-голямо от два километра от населените места. Съгласно точка 184а същите изисквания се прилагат и по отношение на хвостохранилища, използвани за депониране на неопасни отпадъци за срок от над десет години. Съгласно точка 335 неопасни промишлени отпадъци с периодично запръстяване трябва да се депонират на разстояние над три километра от населените места. Точка 335а

въвежда същите изисквания и за депониране на опасни отпадъци в депа с предвиден срок на експлоатация над десет години. Министерството на здравеопазването може да разреши намаляване на тези разстояния въз основа на становище на съответната хигиенно-епидемиологична инспекция и изготвена ОВОС (чл. 4, ал. 1 от Наредбата). В случаите, когато за обекта не се изисква изготвяне на ОВОС, Министерството на здравеопазването разрешава намаляването на тези зони въз основа на изготвена от независим експерт комплексна екологична експертиза със здравна оценка (чл. 4, ал. 2 от Наредбата).

В. Законодателство в областта на третирането на отпадъците

52. Съгласно чл. 12, ал. 1 от Закона за ограничаване на вредното въздействие на отпадъците върху околната среда от 1997 г., заменен от чл. 12, ал. 1, т. 1 от Закона за управление на отпадъците от 2003 г., за дейности по събиране, съхраняване или обезвреждане на отпадъци се изисква специално разрешително. Решението за издаване на такова разрешително може да се обжалва пред съда (член 50 от Закона от 1997 г., заменен от член 49 от Закона от 2003 г.)

53. Изграждането на съоръжения и инсталации за обезвреждане на отпадъци се разрешава въз основа на положително решение по ОВОС (член 37, ал. 2 от Закона от 1997 г.).

Г. Закон за отговорността на държавата за вреди

54. Член 1, ал. 1 от Закона за отговорността на държавата за вреди, причинени на граждани от 1988 г, който на 12 юли 2006 г. е преименуван на Закон за отговорността на държавата и общините за вреди, гласи, че държавата отговаря за вредите, причинени на граждани от незаконосъобразни актове, действия или бездействия на нейни органи и длъжностни лица при или по повод изпълнение на административна дейност. Съгласно член 1, ал. 2 от Закона обезщетението за вреди, причинени от незаконосъобразни административни актове, може да се търси след като съответният акт е бил предварително отменен по надлежния начин. Съдът, който разглежда иска за обезщетение, не може да проверява валидността на акта, а единствено може да провъзгласи акта за нищожен. Чл. 8, ал. 2 предвижда, че когато закон или указ е предвидил специален начин на обезщетение, този закон не се прилага.

III. ОТНОСИМИ МЕЖДУНАРОДНИ ДОКУМЕНТИ

55. Текстовете от редица международни инструменти и документи, свързани с околната среда, в това число и Конвенцията за достъпа до

информация, участието на обществеността в процеса на вземането на решения и достъпа до правосъдие по въпроси на околната среда, приета от Организацията на Обединените нации през 1998 г. (Конвенцията от Орхус, която България подписва на 25 юни 1998 г. и ратифицира на 17 декември 2003 г.), се съдържат в решението на Съда по делото *Татар срещу Румъния (Tătar v. Romania)* (№ 67021/01 г., ЕСПЧ 2009- (извадки)).

56. На 4 ноември 1999 г. Постоянният комитет към Парламентарната асамблея на Съвета на Европа приема Препоръка № 1431 (1999), озаглавена “Бъдещи действия, които Съветът на Европа ще предприеме в областта на опазването на околната среда”. В точка 8 от препоръката се казва, че “[в] светлината на променящите се условия за живот и нарастващата роля на въпросите, свързани с околната среда,... Конвенцията би могла да включи правото на здравословна и жизнеспособна околна среда като основно човешко право”. Препоръката насърчава Комитета на министрите да “укаже на съответните органи в Съвета на Европа да преценят ползата от изработване на предложение за изменение или допълнителен протокол (към Конвенцията), отнасящи се до правото на хората да живеят в здравословна и жизнеспособна околна среда”.

57. На 27 юни 2003 г. Парламентарната асамблея на Съвета на Европа приема Препоръка № 1614 (2003), озаглавена “Околна среда и правата на човека”. Точка 3 от препоръката указва, че “с оглед на развитието на международното право в областта както на околната среда, така и на човешките права, и развитието на съдебната практика в Европа и най-вече тази на Съда, настъпва моментът да се предвидят правни способности, чрез които системата за защита правата на човека да допринесе за защитата на околната среда”. Точка 8 препраща към “практиката на Съда, засягаща позитивното задължение на държавите да осигуряват защита срещу замърсявания на околната среда, които могат да се окажат вредни или опасни за здравето” и изразява “желание да подпомогне развитието на този процес посредством добавянето на разпоредби, отнасящи се до признаването на индивидуалните процесуални права, насочени към подобряване на защитата на околната среда, към каталога от права, гарантирани от Конвенцията”. Поради това препоръчва на правителствата на държавите-членки да “осигурят подходяща защита на живота, здравето, личния и семеен живот, телесната неприкосновеност и частната собственост на хората съгласно членове 2, 3 и 8 от Конвенцията и член 1 от нейния Допълнителен протокол, като същевременно вземат под особено внимание необходимостта от защита на околната среда”. Препоръката също така призовава Комитета на министрите “да изготви допълнителен протокол към Конвенцията, отнасящ се до признаването на индивидуални

процесуални правомощия, имащи за цел подобряване на опазването на околната среда, както се предвижда в Конвенцията от Орхус”, и “да изготви като привременна мярка в подготовката на изработването на допълнителен протокол препоръка към държавите членки, която да уреди способите, чрез които Конвенцията предвижда индивидуална защита срещу влошаване на околната среда, като предложи на национално ниво да се приеме индивидуално право на участие във вземането на решения, касаещи околната среда и като укаже предпочитание към едно по-разширено тълкуване на правото на ефективни правни средства за защита, гарантирани от член 13 в случаите, засягащи околната среда”.

ПРАВОТО

I. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 8 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

58. Жалбоподателят се оплаква, че като позволяват втория проект за рекултивация да продължи, властите не се съобразяват с редица законови изисквания и не намират справедлив баланс между множеството засегнати интереси, като последователно излагат на риск личното му здраве и това на неговото семейство, а също и му пречат да се наслаждава на удобствата на своя дом. Жалбоподателят се позовава на чл. 8 от Конвенцията, който гласи следното:

“1. Всеки има право на неприкосновеност на личния и семейния си живот, [и] на жилището ...

2. Намесата на държавните власти в упражняването на това право е недопустима, освен в случаите, предвидени в закона и необходими в едно демократично общество в интерес на националната и обществената сигурност или на икономическото благосъстояние на страната, за предотвратяване на безредици или престъпления, за защита на здравето и морала или на правата и свободите на другите.”

A. Становищата на страните

59. Правителството твърди, че не е настъпило влошаване на околната среда след изваждане на мината от употреба. Притесненията на жалбоподателя в тази насока са неоснователни и не са се материализирали. Това е отразено и в доклада, който “Еко Елшица” ЕООД съставя относно своята дейност. Поради това липсват индикации, че личния живот или дома на жалбоподателя са засегнати по какъвто и да е начин.

60. Правителството също така твърди, че проектът за рекултивация е изпълнен при спазване на съответното законодателство. Същият е одобрен при строго съблюдаване на законовите изисквания. Няма индикации, които да предполагат, че разрешителното за транспортиране на утайка от отпадни води, което министърът на околната среда и водите е издал на ЕТ „Марин Благиев“, е незаконосъобразно. По-специално Правителството твърди, че съгласно закона не се изисква предварителна ОВОС за проекти за рекултивация, тъй като тяхната цел е да намалят ефекта от предишно замърсяване и да подобрят състоянието на околната среда. Притесненията на жителите на Елшица за тяхното здраве са напълно отчетени от компетентните държавни органи.

61. Жалбоподателят оспорва твърдението на Правителството, че проектът за рекултивация не е допринесъл за увеличаване на замърсяването в района, където живее. На първо място той посочва, че докладът на “Еко Елшица” ЕООД всъщност отбелязва наличието на замърсяване, защото в него се казва, че нивото на тежки метали във водата, оттичаща се от хвостохранилището, е по-високо от допустимите съгласно закона максимални стойности. Твърди, че докладът е отчасти подвеждащ, защото при съставянето му са използвани прогрешни сравнителни стойности и освен това периода, който той обхваща, е само между ноември 2006 г. и ноември 2007 г. Не се съдържа информация за предходни периоди и не се предвижда такава информация да бъде предоставена впоследствие. Нещо повече, в доклада не се съдържа преценка на въздействието, оказвано от проекта върху здравето на местното население. Във всеки случай докладът не може да се счита за надежден източник поради факта, че той е изготвен от компанията, чиито действия трябва да бъдат наблюдавани. На второ място жалбоподателят се позовава на официалните доклади, посочени в параграф 46 по-горе, които установяват, че утайката от пречиствателната станция в гр. Пловдив съдържа тежки метали и се причислява към опасните отпадъци. Освен това експертното мнение, получено от кмета на Елшица, потвърждава, че проектът е увеличил токсичността на хвостохранилището, вместо да предостави устойчиво разрешение на проблема чрез рекултивацията му.

62. Жалбоподателят също така твърди, че след като не е извършено проучване на въздействието на проекта върху здравето на местното население, за него е изключително трудно да докаже действителни вреди върху личното си здравословно състояние. При все това настъпването на такива вреди е много вероятно, особено в дългосрочен план, поради замърсяването на въздуха, растителността и водата, предизвикано от утайката и последователното попадане на вредни субстанции в хранителната верига. Според него самото съществуване

на подобен риск, застрашаващ личния и семейния му живот, както и възможността му да се наслаждава на удобствата на своя дом, е достатъчно основание за приложението на член 8.

63. Съгласно твърденията на жалбоподателя одобрението и изпълнението на проекта противоречат на закона. Първо, проектът не се съобразява с приложимите технически изисквания. Второ, след като полагането на утайката всъщност представлява операция по депониране на отпадъци, необходимо е да се изготви ОВОС както съгласно закона, който е в сила по време на изпълнението на проекта, така и съгласно този, който е в сила след промените от 2002 г. Преустановяването на процедурата по издаване на ОВОС е следователно лишено от основание. Още повече, че дори и да не се изисква задължителна ОВОС, то тя трябва да бъде изготвена, за да се разсеят основателните страхове на местното население. Пли все това властите решават да пренебрегнат продължаващите протести на хората, да не продължат процедурата по изготвяне на ОВОС и да не подсиgurят финансирането, необходимо за изследване на въздействието на проекта върху здравето на населението.

64. Според жалбоподателя властите не са съумели да намерят необходимия баланс между индивидуалните му права и обществения интерес. Те са предпочели да изберат един противоречив и замърсяващ околната среда проект пред един благоприятен такъв поради предполагаемата по-ниска стойност на първия, който избор в крайна сметка им е струвал по-скъпо. При взимането на своето решение компетентните органи не са се съобразили с мнението на местната власт и не са уведомили тези, които могат да бъдат засегнати от това решение. В по-късен момент тези органи са пренебрегнали молбата на жалбоподателя за спиране на изпълнението на проекта и не са заставили изпълнителя да сведе до минимум въздействието на действията си върху околната среда.

65. В своите последващи обяснения (вж. параграф 6 по-горе) жалбоподателят твърди, че съгласно приложимите закони и наредби, които той подробно описва, проекти за рекултивация, подобни на този, който е предложен и изпълнен от ЕТ „Марин Благиев“, изискват предварително изготвяне на ОВОС. Въпреки това никакви оценки не са изготвени преди проектът да бъде приведен в действие, а и тази, която е възложена, впоследствие остава недовършена. Според жалбоподателя при одобряването на проекта и издаването на разрешително за депониране на отпадъци на ЕТ „Марин Благиев“ властите са действали в нарушение на националното законодателство. В резултат на това и на пасивното отношение на властите не е налична достоверна информация относно въздействието на проекта върху околната среда и върху здравето на хората, живеещи в близост до хвостохранилището. Въпреки че вредоносните проявления на проекта

не са толкова осезаеми, каквито са например шумът и миризмата, те са изключително опасни за околната среда и за здравето на хората, което е видно от експертните мнения на Националния център по хигиена, медицинска екология и хранене. Токсичните субстанции, съдържащи се в утайката, които надхвърлят многократно допустимите от закона стойности и които попадат в подпочвените води, атмосферата и хранителната верига, оказват пряко въздействие върху дома, личния и семейния живот на жалбоподателя и достигат минималните нива на сериозност, необходими за приложението на член 8. Също така е от значение и факта, че тази спорна ситуация продължава повече от десет години и поради това на нея не може да се гледа като на нещо тривиално или незначително. Напротив, ситуацията е достатъчно сериозна, за да подтикне властите да направят преценка на замърсяването и да намерят начини да разрешат проблемите, които то предизвиква. Въпреки това те не са предприели ефективни стъпки в тази насока и не са спазили необходимите процедури, позволяващи мнението на жалбоподателя да бъде изслушано.

Б. Преценката на съда

66. В съвременното общество опазването на околната среда е въпрос, на който се обръща все по-голямо внимание (вж. *Фредин срещу Швеция* [№1] (*Fredin v. Sweden*) 18 февруари 1991 г., § 48, Серия А № 192, наскоро цитирано в *Хамер срещу Белгия* (*Hamer v. Belgium*), жалба № 21861/03, § 79, ЕСПЧ 2007-ХІІІ (извадки); *Тургут и други срещу Турция* (*Turgut and Others v. Turkey*), № 1411/03, § 90, 8 юли 2008 г. и *Ример и други срещу Турция* (*Rimer and Others v. Turkey*), № 18257/04, § 38, 10 март 2009 г.). Въпреки това член 8 не се прилага всеки път, когато настъпи влошаване на околната среда – правото на опазване на околната среда не е включено сред правата и свободите, гарантирани от Конвенцията и Протоколите към нея (вж. *Киртатос срещу Гърция* (*Kyrtatos v. Greece*), № 41666/98, § 52, ЕСПЧ 2003-VІ; *Хатън и други срещу Обединеното кралство* (*Hatton and Others v. the United Kingdom*) [ГК], № 36022/97, § 96 в началото, ЕСПЧ 2003-VІІІ; и *Фадеева срещу Русия* (*Fadeyeva v. Russia*), № 55723/00, § 68, ЕСПЧ 2005-IV). Всъщност Парламентарната асамблея на Съвета на Европа отбелязва този факт на два пъти и насърчава Комитета на министрите да разгледа възможността да се допълни Конвенцията по този въпрос (вж. параграфи 56 и 57 по-горе). Задължението на държавата, произтичащо от член 8, се поражда в този контекст само ако съществува директна и непосредствена връзка между спорната ситуация и личния или семейния живот на жалбоподателя или неговия дом (вж. съответно *Бота срещу Италия* (*Botta v. Italy*), 24 февруари 1998 г., § 34 в края, *Доклади за присъди и решения* 1998-I). Ето защо

първото обстоятелство, което се подлага на преценка, е дали замърсяването на околната среда, от което се оплаква жалбоподателят, може да се счита като оказващо в достатъчна степен вредно влияние върху възможността му да се наслаждава на удобствата на своя дом или на качествен личен и семеен живот.

67. В редица дела Съдът е преценявал дали замърсяването може да доведе до приложение на член 8. За първи път този въпрос е разгледан в дело, отнасящо се до завод за третиране на разтворими и неразтворими отпадъци, намиращ се на дванадесет метра от дома на жалбоподателя. Въз основа на медицински доклади и експертни мнения, доказващи, че емисиите от водороден сулфид от завода надхвърлят позволените стойности и могат да застрашат здравето на живеещите в близост до него, както и въз основа на допускането, че е възможно да съществува причинно-следствена връзка между тези емисии и здравословните проблеми, от които страда дъщерята на жалбоподателя, а също и отчитайки, че местните съдилища са приели, че дори да не са сериозна заплахата за здравето на хората, въпросните замърсявания на околната среда нарушават качеството на живот на живеещите близо до завода, Съдът е счел, че има достатъчно основания за приложението на член 8 (вж. *Лопес Остра срещу Испания* (*López Ostra v. Spain*), 9 декември 1994 г., §§ 7, 49 и 50, Серия А, № 303-С). По същото дело Съдът е направил известното си заключение, че „сериозното замърсяване на околната среда може да въздейства неблагоприятно върху благосъстоянието на индивидите и да им попречи да се наслаждават на удобствата на дома си, като засегне неблагоприятно личния и семейния им живот, без обаче да носи сериозен риск за тяхното здраве” (пак там, § 51 в края).

68. По дело, отнасящо се за фабрика, произвеждаща изкуствени торове и капролактама и разположена на около километър от града, в който живеят жалбоподателите, Съдът е намерил член 8 за приложим, след като е отчел, че фабриката се класифицира като високорискова според местните закони, че в процеса на производствения цикъл се отделят големи количества възпламеними газове и други токсични субстанции, че при възникнал там инцидент са изпуснати няколко тона токсични газове, което е довело до сериозно натравяне с арсеник на сто и петдесет души, както и че според местни експерти благодарение на географското положение на фабриката емисиите, изпускани от нея, често се насочват към града, в който живеят жалбоподателите (вж. *Гуера и други срещу Италия* (*Guerra and Others v. Italy*), 19 февруари 1998, §§ 12 и 57, Доклади 1998-I).

69. Съдът е възприел противоположно становище по друго дело, отнасящо се до разрушаване на блато, намиращо се в съседство с имота на жалбоподателите. Съдът е намерил, че жалбоподателите не са представили убедителни аргументи, доказващи че твърдяната вреда,

нанесена на птиците и други защитени видове, живеещи в блатото, е от такова естество, че да въздейства пряко върху техните права, гарантирани от чл. 8. Съдът отбелязва, че същественият елемент, който трябва да е налице при определяне дали в съответния случай замърсяването на околната среда оказва вредно въздействие върху някое от правата, защитени от тази разпоредба, е наличието на вредоносен ефект върху личното и семейното пространство на индивида, а не просто наличието на общо влошаване на околната среда (вж *Киртатос*, цитирано по-горе, §§ 52 и 53).

70. По дело, отнасящо се до мина, в която се добива злато посредством употребата на натриев цианид и която се намира на разстояние между триста и деветстотин метра от домовете на повечето от жалбоподателите, Съдът е намерил, че член 8 е приложим. За да достигне до този извод, Съдът е възприел виждането на местните съдилища, които се позовават на извършена оценка за въздействие върху околната среда, според която работата на мината е предизвикала широкомащабно влошаване на околната среда, отразило се и върху жалбоподателите. (вж. *Ташкѳн и други срещу Турция (Taşkın and Others v. Turkey)*, №. 46117/99, §§ 12 и 111-14, ЕСПЧ 2004-X). Съдът припомня тези свои заключения и в следващо дело, касаещо същата мина (вж. *Йочкан и други срещу Турция (Öçkan and Others v. Turkey)*, № 46771/99, § 40, 28 март 2006 г.).

71. Съдът е формулирал прецизно приложимия в подобни случаи тест в дело, свързано с най-голямата пещ за претопяване на желязо в Русия. Съдът се е произнесъл, че за да се приложи член 8, е необходимо замърсяването на околната среда да въздейства непосредствено върху дома, личния или семейния живот на жалбоподателя и това неблагоприятно въздействие да е преминало границата на определено минимално ниво. Съдът е развил своето виждане, посочвайки, че преценката на този минимум е относителна и зависи от всички обстоятелства по случая, а именно интензивност и продължителност на неблагоприятното въздействие и неговите физически и психически последствия. Общият контекст на околната среда също следва да се вземе предвид, защото не би било възможно да се разглеждат жалби на основание член 8, ако претендираните вреди са незначителни в сравнение с опасностите на околната среда, характерни за всеки един модерен град (вж. *Фадеева*, цитирано по-горе, §§ 68 – 70, с допълнителни препратки). За да постанови приложимост на член 8, Съдът е отчел следните обстоятелства: концентрацията на замърсяващи субстанции във въздуха близо до дома на жалбоподателката постоянно надвишава допустимите норми; държавата е установила, че състоянието на околната среда предизвиква увеличение в процента на смъртност сред местното население; местните съдилища са признали правото на жалбоподателката да бъде

преместена извън “санитарната зона на сигурност”, където до този момент е живяла; налице е “много силна комбинация от косвени доказателства и презумции“, която позволява да се заключи, че продължителното излагане на жалбоподателката на емисиите от фабриката е влошило нейното здраве, или най-малкото я е направило по-податлива на различни болести, и е оказало неблагоприятно въздействие върху живота ѝ в собствения ѝ дом (пак там, §§ 80 – 88). Съдът е стигнал до подобни заключения и в следващо дело, касаещо същата пещ за желязо (вж. *Ледяева и други срещу Русия (Ledyaeva and Others v. Russia)*, №№ 53157/99, 53247/99, 53695/00 и 56850/00, §§ 96-100, 26 октомври 2006 г.).

72. По дело, отнасящо се до завод за съхранение и третиране на специализирани отпадъци и детоксикация на опасни отпадъци, включително третиране на промишлени отпадъци чрез употребата на химикали, за който местните власти са установили, че извършва дейност в противоречие на приложимите разпоредби в областта на околната среда и който се намира на тридесет метра от дома на жалбоподателя, Съдът е приел за очевидно, че член 8 е приложим и не е разгледал въпроса в подробности (вж. *Джакомели срещу Италия (Giacomelli v. Italy)*, жалба № 59909/00, §§ 76-98, ЕСПЧ 2006-XII).

73. В по-скорошно дело, отнасящо се до завод за добив на златна руда и хвостохранилището му, които се намират на сто метра от дома на жалбоподателя, Съдът е отчетел заключенията на местни експерти, както и възникнал инцидент от голям мащаб, причинил сериозно замърсяване, а също и оценките за въздействие върху околната среда, предоставени от правителството по време на производството. На тези основания, въпреки липсата на решения на местно ниво или официални документи, които ясно да разкриват възможния риск, произтичащ от дейността на завода, Съдът е заключил, че член 8 е приложим (вж. *Татар*, цитирано по-горе, §§ 89 – 97).

74. Съдът и бившата Комисия са разглеждали също така и множество дела, касаещи вредното въздействие на шума. Тези дела са обобщени в параграфи 92 и 93 от решението на Съда по гледаното наскоро дело *Милева и други срещу България* (№№ 43449/02 и 21475/04, 25 ноември 2010 г.).

75. Цитираните по-горе дела ясно показват, че отговорът на въпроса дали замърсяването може да се счита за засягащо неблагоприятно правата на жалбоподателя, гарантирани от член 8, зависи от специфичните обстоятелства по случая и от наличните доказателства. В тази връзка Съдът би добавил, че при преценката на доказателствата той прилага принципа на доказване “извън всякакво разумно съмнение”. При все това такива доказателства може да произтичат от съвкупност от достатъчно убедителни, ясни и съгласувани предположения или от подобни необорени фактически

презумпции, като Съдът е възприел в своята практика да допуска известна гъвкавост в тази насока, отчитайки, от една страна, същността на самото право, което се твърди, че е засегнато, и наличието на затруднения, свързани с доказателствата, от друга (вж. *Фадеева*, цитирано по-горе § 79). Същинският въпрос е, първо, дали жалбоподателят може да убеди Съда, че е налице действителна намеса в личното му пространство, и второ, достигнат ли е минималният праг на суровост при тази намеса (вж. *Фадеева*, цитирано по-горе, § 70). Доводът, че проектът за рекултивация не е съобразен с местните нормативни разпоредби като Наредбата за хигиенните изисквания за здравна защита на селищната среда от 1992 г., не представлява достатъчно основание, за да се подкрепи твърдението, че е налице нарушение на правото на жалбоподателя по член 8 (вж. съответно *Фурлена срещу Полша* (*Furlepa v. Poland*) (реш.), № 62101/00, 18 март 2008 г., и *Галев и други срещу България* (реш.), № 18324/04, 29 септември 2009 г.).

76. В настоящото дело Съдът е убеден, че полагането на утайка от пречиствателната станция за отпадни води в гр. Пловдив върху хвостохранилището е създавало неприятна ситуация в околността. В същото време Съдът не е убеден, че причиненото замърсяване на околната среда е засегнало в такава степен частната сфера на жалбоподателя, че да задейства приложението на член 8, по няколко причини. На първо място, за разлика от ситуацията в повечето от гореспоменатите дела, домът и земята на жалбоподателя са разположени на значително разстояние от източника на замърсяване – къщата му се намира на около един километър от хвостохранилището, а земята, която обработва, е на около четири километра от него (вж. параграф 7 по-горе). Второто основание, което е тясно свързано с първото, е че замърсяването от хвостохранилището не е резултат от активни производствени процеси, които могат да доведат до внезапно отделяне на големи количества токсични газове или субстанции (вж. като пример за обратното, *Лопес Остра*; *Гуера и други*; и *Фадеева*, цитирани по-горе). Следователно и рискът от внезапно влошаване на ситуацията е по-малък (вж. обратното в: *Татар*, цитирано по-горе). На трето място, няма никакви индикации да са се случили инциденти, които да са довели до негативни последици за здравето на хората, живеещи в Елшица (вж. обратното в: *Гуера и други* и *Татар*, и двете цитирани по-горе). Факт е, че различни местни органи са установили, че полаганата върху хвостохранилището утайка, отчасти произхождаща от промишлени отпадни води, съдържа субстанции – главно тежки метали, – които не са подходящи за рекултивационни цели и могат да увредят човешкото здраве, ако попаднат в околната среда (вж. параграфи 10, 11, 32, 34, 45 и 46 по-горе). При все това в случая не са налични доказателства, които да сочат, че замърсяването

във и около хвостохранилището е причинило повишена смъртност сред жителите на Елшица (вж. обратното във: *Фадеева*, цитирано по-горе) или е оказало достатъчно неблагоприятно въздействие върху възможността на жалбоподателя да се наслаждава на комфорта на дома си или на качествен личен и семеен живот. В действителност жалбоподателят признава, че не може да докаже съществуването на каквито и да е вреди за неговото здраве или дори краткосрочни рискове, а просто се страхува от негативни последствия в дългосрочен план (вж. параграф 62 по-горе и обратното в: *Лопес Остра* и *Фадеева*, и двете цитирани по-горе). Жалбоподателят също така не е представил достатъчно аргументи, че степента на смущение във и около дома му е била такава, че да навреди на качеството на личния и семейния му живот (вж. обратното съответно в: *Хатън и други*, цитирано по-горе, § 118).

77. Вярно е, че като допуска жалбата на жалбоподателя за разглеждане, Върховният административен съд на България намира, че както жалбоподателят, така и всички живущи в близост до хвостохранилището разполагат с достатъчен правен интерес, за да заведат иск във връзка с тази ситуация (вж. параграф 25 по-горе). Въпреки това, за разлика от турския съд в *Ташкън и други* (цитирано по-горе, §§ 12 и 111-14), становището на българския Върховен административен съд не почива на сведения доколко жалбоподателят е лично засегнат от оспорвания проект за рекултивация, а по-скоро държи сметка за основната цел на местното законодателство в областта на опазването на околната среда, която цел доста се различава от целите на член 8 от Конвенцията. В тази връзка трябва да се отбележи, че условията за подаване на индивидуални жалби по Конвенцията не съвпадат задължително с националните критерии, отнасящи се до *locus standi* във вътрешните съдебни производства. Националните правила могат да имат различни цели и макар и да се случва понякога тези цели да са аналогични, не е необходимо винаги да бъде така. Всъщност по замисъл основната цел на Конвенцията е да предостави защита на тези, които са лично засегнати от нарушения на основни човешки права (вж. съответно *Великова срещу България* (реш.), по. 41488/98, ЕСПЧ 1999-V (откъси). Както вече бе отбелязано, нито член 8, нито някоя друга от разпоредбите на Конвенцията или Протоколите към нея са създадени с цел да предоставят защита на околната среда. Съществуват други международни инструменти и вътрешни законодателни актове, които могат по-добре да се отнесат към този проблем (вж. *Киртатос*, цитирано по-горе, § 52 в края).

78. Естествено, предвид липсата на убедителна официална информация по въпроса, дължаща се на пропуски на властите да довършат оценката за въздействие върху околната среда, чието изготвяне са възложили през 2001 г., и липсата на данни от други

източници (вж. параграфи 39 – 45 по-горе) е разбираемо, че жалбоподателят е имал и продължава да има опасения относно риска, който замърсяването с токсични субстанции, съдържащи се в положената върху хвостохранилището утайка от отпадни води, представлява за неговото здраве и благополучие и това на семейството му. При все това той не е претърпял каквито и да е действителни вреди до този момент. При липсата на доказателства за директно въздействие на това замърсяване върху жалбоподателя или неговото семейство Съдът не е убеден, че член 8 е приложим на такова основание (вж. обратното в: *Макгинли и Игън срещу Обединеното кралство (McGinley and Egan v. the United Kingdom)*, 9 юни 1998 г., §§ 96 и 97, Доклади 1998-III, отнасящо се до пряко излагане на радиация от ядрена експлозия, и *Рош срещу Обединеното кралство (Roche v. the United Kingdom)* [ГК], а № 32555/96, §§ 155 и 156, ЕСПЧ 2005-X, отнасящо се до пряко излагане на иприт и нервно-паралитичен газ).

79. Поради тези причини не е налице нарушение на член 8 от Конвенцията.

II. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛ. 1 ОТ ПРОТОКОЛ № 1

80. Жалбоподателят се оплаква, че не може да наслаждава в пълен обем на богатата, произтичаща от правото му на собственост, тъй като извършваната от него земеделска дейност е станала рискова поради замърсяването около хвостохранилището. Оплаква се и от понижаването на стойността на неговата недвижима собственост поради широкото медийно отразяване на екологичните проблеми, свързани с рекултивацията на хвостохранилището. Той се позовава на чл. 1 от Протокол № 1, който гласи следното:

“Всяко физическо или юридическо лице има право мирно да се ползва от своите притежания. Никой не може да бъде лишен от своите притежания освен в интерес на обществото и съгласно условията, предвидени в закона и в общите принципи на международното право. Предходните разпоредби не накърняват по никакъв начин правото на държавите да въвеждат такива закони, каквито сметнат за необходими за осъществяването на контрол върху ползването на притежанията в съответствие с общия интерес или за осигуряване на плащането на данъци или други постъпления или глоби.”

A. Становищата на страните

81. Правителството твърди, че гарантирани от тази разпоредба права на жалбоподателя по никакъв начин не са накърнени.

82. Според жалбоподателя полагането на утайка в близост до имота му е попречило последният да се ползва нормално и е допринесло за понижаване на неговата стойност, като освен това е изложило на риск бизнеса му. Според жалбоподателя дейностите по рекултивацията на

хвостохранибището, които напълно се разминават с икономическите му интереси, не са успели да постигнат изисквания от чл. 1 от Протокол № 1 справедлив баланс поради причините, вече изтъкнати във връзка с чл. 8 от Конвенцията.

Б. Преценката на Съда

83. Член 1 от Протокол № 1 не гарантира правото на човек да се наслаждава на своите притежания в приятна околна среда (вж. *Галев и други срещу България* (реш.), № 18324/04, 29 септември 2009 г., с допълнителни препратки). И все пак едно тежко влошаване на околната среда може да окаже сериозно влияние върху стойността на недвижимата собственост и да е равносилно на частична експроприация (вж. *Райнер срещу Обединеното кралство (Rayner v. the United Kingdom)*, № 9310/81, Решение на Комисията от 16 юли 1986 г., *Решения и доклади* (РД) 47, пар. 5, на стр. 14, и *Ташкън и други* (реш.), цитирано по-горе). Жалбоподателят обаче не е представил доказателства, че проектът за рекултивация е имал някакво въздействие върху собствеността му или че е допринесъл за намаляването на стойността ѝ (вж. съответно *Ашуърт и други срещу Обединеното кралство (Ashworth and Others v. the United Kingdom)* (реш.), № 39561/98, 20 януари 2004 г.; *Фегерскьолд срещу Швеция (Fägerskiöld v. Sweden)* (реш.), № 37664/04, 26 февруари 2008 г.; и *Галев и други*, цитирано по-горе). Също така той не представил доказателства, сочещи размера на загубите, които твърди, че земеделският му бизнес е претърпял вследствие проекта за рекултивация (вж. съответно *Таура и други срещу Франция (Taura and Others v. France)*, № 28204/95, Решение на Комисията от 4 декември 1995 г., РД 83-В, пар. 112, на стр. 133).

84. Поради тези причини не е налице нарушение на чл. 1 от Протокол № 1

III. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 6 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

85. Жалбоподателят се оплаква, че Върховният административен съд не е взел под внимание мотивите, изложени в неговата жалба, и не е отчел наличието на редица решаващи аргументи, представени в нея, и също така не се е произнесъл правилно и своевременно по искането за спиране на изпълнението на обжалваното решение. Той се позовава на чл. 6, ал. 1 от Конвенцията, който, доколкото е приложим, гласи следното:

“Всяко лице, при решаването на правен спор относно неговите граждански права и задължения..., има право на справедливо и публично гледане на неговото дело в разумен срок, от... съд ...”

А. Становищата на страните

86. Правителството не взема отношение по това оплакване.

87. Жалбоподателят твърди, че член 6 е приложим в случая, тъй като производството касае неговите гарантирани от Конституцията права на здравословна околна среда и зачитане на личното му пространство. Тези права несъмнено са от граждански тип и изходът на производството е от значение за тяхното упражняване и за предявяването на обезщетение за претърпените вреди в резултат от незаконосъобразното административно решение. Още повече, че обжалваното решение не е от дискреционен характер.

88. Жалбоподателят освен това твърди, че не е получил решение по съществото на неговата жалба поради бавния ход на производството и пропуска на съда да се произнесе относно спирането на изпълнението на проекта за рекултивация, а също и да отчете аргумента, че макар срокът на разрешителното да е изтекъл, ефектът от него не е спрял да действа.

Б. Преценката на Съда

89. Приложението на една от съществените разпоредби на Конвенцията представлява поради самата си същност въпрос, който се отнася до съществото на делото и следва да бъде изследван независимо от позицията на ответната държава. Поради това Съдът е длъжен да прецени дали в настоящия случай е налице спор относно “гражданските права и задължения” на жалбоподателя (вж., наред с други източници, *Х. срещу Франция (H. v. France)*, 24 октомври 1989 г., § 47, Серия А № 162-А).

90. За да се приложи “гражданската” част на чл. 6, ал. 1 е необходимо наличието на спор (“*оспорване*” във френския текст) относно “гражданско право”, което трябва да бъде признато или поне да може бъде доказано във вътрешния правен ред. Този спор трябва да бъде действителен и съществен, като може да се отнася не само да самото съществуване на това право, но и до неговия обхват и приложение. И на последно място, изходът от производството трябва да е от решаващо значение за въпросното право, тъй като съществуването на незначителни връзки или отдалечени последствия не е достатъчно, за да се приведе в действие разпоредбата на чл. 6, ал. 1. Характерът на законодателството, уреждащо този въпрос, или на компетентния орган, имащ юрисдикция върху него, не са от голямо значение (вж. като скорошен източник *Микалеф срещу Малта (Micallef v. Malta)* [ГК], № 17056/06, § 74, ЕСПЧ 2009-...).

91. Съдът не се съмнява, че българското законодателство предоставя на жалбоподателя правото да живее в “здравословна и

благоприятна среда” (вж. параграф 47 по-горе). Също така е склонен да приеме, че на въпросното право може да се гледа като на “гражданско” за целите на чл. 6, ал. 1 и че производството пред Върховния административен съд касае действителен и съществен спор между жалбоподателя и властите относно валидността на разрешителното, издадено на ЕТ “Марин Благиев”. Въпреки това остава въпросът дали това съдебно производство е било от решаващо значение за въпросното право.

92. Според Съда настоящият случай е много сходен с този на *Балмер-Шафрот и други*. В това дело Съдът е приел, че чл. 6, ал. 1 е неприложим по отношение на съдебно производство, в което жалбоподателите обжалват продължаването на разрешителното на атомна централа, защото те не са успели да “докажат съществуването на пряка връзка между производствените условия в атомната централа, които те оспорват, и тяхното право на защита на физическата им неприкосновенност, и в частност не са успели да докажат, че действието на атомната централа ги излага лично на опасност, която е не само сериозна, но също така специфична и неминуема” (вж. *Балмер-Шафрот и други срещу Швейцария (Balmer-Schafroth and Others v. Switzerland)*, 26 август 1997 г., § 40, Доклади 1997-IV). По-късно Съдът напълно потвърждава тази си позиция в *Атанасоглу и други срещу Швейцария (Athanasoglou and Others v. Switzerland)* ([ГК], № 27644/95, §§ 46-55, ЕСПЧ 2000-IV). Подобно на жалбоподателите в горесцитираните две дела, жалбоподателят по настоящото дело в жалбата си пред Върховния административен съд не е посочил конкретна опасност за здравето си, а се оплаква от хипотетични последствия, които проектът за рекултивация би могъл да има за здравето на населението и състоянието на околната среда (вж. параграфи 22 и 23 по-горе). Следователно трябва да се заключи, че съществува само незначителна връзка между съдебното производство, чийто единствен предмет е закоността на решението за издаване на разрешително на ЕТ “Марин Благиев”, и правото, за което претендира жалбоподателят.

93. Наистина в друг предишен случай – този на *Зандер*, в който жалбоподателите обжалват разрешително, позволяващо на компания да депонира отпадъци в сметище в близост до техните имоти, Съдът е постановявил, че чл. 6, ал. 1 е приложим, тъй като изходът на производството е бил от решаващо значение за правото на жалбоподателите на защита от замърсяване (вж. *Зандер срещу Швеция (Zander v. Sweden)*, 25 ноември 1993 г., §§ 24 и 25, Серия А № 279-Б). Това заключение на Съда обаче е било явно повлияно от факта, че сметището несъмнено замърсява водата в кладенеца на жалбоподателите, който е техен единствен източник на питейна вода. В този случай, за разлика от ситуацията в настоящия,

неблагоприятният ефект върху здравето на жалбоподателите е непосредствен и сигурен. Съдът е стигнал до подобно заключение и в *Ташкън и други*, като е намерил, че правото на жалбоподателите на защита на физическата им неприкосновенност е пряко засегнато в съдебното производство пред Върховния административен съд на Турция, защото размерът на риска е установен от този съд (вж. *Ташкън и други*, цитирано по-горе, § 133, както и *Йочкан и други*, цитирано по-горе, § 52). В *Окаяй и други* Съдът е направил подобно заключение и е счел за решаващо това, че местните съдилища са се произнесли в полза на жалбоподателя в своите решения по същество (вж. *Окаяй и други срещу Турция (Okuyay and Others v. Turkey)*, № 36220/97, §§ 65 – 68, ЕСПЧ 2005-VII). В настоящото дело позицията на Върховния административен съд, който е прекратил съдебното производство и не е намерил, че проектът за рекултивация оказва някакво въздействие върху здравето и благосъстоянието на жалбоподателя (вж. параграфи 28 и 30 по-горе), е доста различна.

94. На последно място, Съдът не може да се съгласи с аргумента на жалбоподателя, че чл. 6, ал. 1 е приложим към съдебното производство пред Върховния административен съд, тъй като ако този съд бе анулирал разрешителното, то жалбоподателят би имал право да започне ново съдебно производство за обезщетение на вреди по член 1 от Закона за отговорността на държавата за вреди (вж. параграф 54 по-горе). Няма спор, че ако жалбоподателят бе започнал такова съдебно производство за обезщетение, то тогава чл. 6, ал. 1 би бил приложим (вж., наред с други източници, *Едисион Перископ срещу Франция (Editions Périscope v. France)*, 26 март 1992 г., §§ 37 и 40, Серия А № 234-Б). Това не означава обаче, че този член би могъл да се приложи единствено на това основание към преюдициално съдебно производство, което може да обоснове започването на производство за обезщетение. Съдебното производство не се превръща в “гражданско” само защото в него има засегнати материални интереси, а с жалбата си жалбоподателят се е целял единствено анулирането на издаденото разрешително (вж. съответно *Парк д’активите дьо Блоцхайм ООД и нетърговско сдружение Хазелекер срещу Франция (SARL du Parc d’activités de Blotzheim and SCI Haselaecker v. France)* (реш.), № 48897/99, ЕСПЧ 2003-III).

95. В обобщение Съдът намира, че изходът от съдебното производство пред Върховния административен съд е от решаващо значение за това дали издаденото на ЕТ “Марин Благиев” разрешително е валидно, но не и за “определянето” на някое “гражданско право”, което българското законодателство предоставя на жалбоподателя като физическо лице.

96. Следователно чл. 6, ал. 1 е неприложим в настоящия случай и поради това не е налице нарушение на тази разпоредба.

IV. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 13 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

97. Жалбоподателят твърди, че не е разполагал с ефективни правни средства за защита на своите оплаквания по чл. 8 от Конвенцията и чл. 1 от Протокол № 1. Той се позовава на чл. 13 от Конвенцията, който гласи следното:

“Всеки, чиито права и свободи, провъзгласени в тази Конвенция, са нарушени, има право на ефикасни правни средства за тяхната защита пред съответните национални власти, дори и нарушението да е извършено от лица, действащи при упражняване на служебни функции..”

А. Становищата на страните

98. Правителството възразява, че няма индикации да са правени опити за обжалване на решението на Междуведомствения експертен съвет, с което се одобрява предложението от ЕТ “Марин Благиев” проект. То изтъква, че исковете, предвидени в чл. 29 и 30 от Закона за опазване на околната среда от 1991 г., впоследствие заменени с чл. 170 и 171 от Закона за опазване на околната среда от 2002 г., представляват ефикасно средство за защита срещу всеки, който замърсява или уврежда околната среда, без значение дали е физическо лице, или орган на публичната власт.

99. Жалбоподателят твърди, че гореспоменатото решение на Съвета не е било публично оповестено и поради това не е било възможно да се обжалва. Още повече, че разпоредбите, които уреждат действието на този орган, не предвиждат ясно възможност засегнатите страни да обжалват по съдебен ред неговите решения. Жалбоподателят е прибягнал до друго правно средство за защита, със същата вероятност да получи адекватно обезщетение, а именно обжалване на разрешителното за третиране на отпадъци. Що се отнася до предлаганите от Закона за опазване на околната среда правни средства за защита, до момента няма случай, в който те да са били приложени успешно. Още повече, че тези средства предполагат наличието на вреда, докато той не би трябвало да е принуден да чака настъпването ѝ. И на последно място, за да бъде приета за допустима една жалба по ЗОДВ, е необходимо оспореният с нея административен акт, за който се твърди, че е допринесъл за настъпване на вредите, да бъде отменен по надлежния ред, какъвто не е настоящият случай.

Б. Преценката на Съда

100. Член 13 гарантира наличието на правно средство за защита на национално ниво, способно да осигури прилагането – или да заяви неспазване – на съдържанието на правата по Конвенцията, независимо

под каква форма те са гарантирани във вътрешното законодателство. При все това не било разумно тази разпоредба да се интерпретира като изискваща наличието на правно средство за защита по отношение на всяко предполагаемо оплакване, което някой може да има в рамките на Конвенцията, без значение от това колко неоснователно е то; от значение е това оплакване да е защитимо от Конвенцията (вж. *Бойл и Райс срещу Обединеното кралство (Boyle and Rice v. the United Kingdom)*, 27 април 1988 г., § 52, Серия А № 131). Съдът се въздържа да дава абстрактна дефиниция на понятието „защитимо“. Вместо това предпочита във всеки един случай да определя, съобразно конкретните факти по делото и естеството на повдигнатите правни въпроси, дали дадено твърдение, което е в основата на оплакване по чл. 13, е защитимо. Съдът счита, че решението относно допустимостта не е обвързващо в този аспект, но може да предостави полезни отправни точки (пак там, §§ 54 и 55; също и: *Платформа „Ерцте фюр дас лебен“ срещу Австрия (Plattform „Ärzte für das Leben“ v. Austria)*, 21 юни 1988 г., § 27, Серия А № 139).

101. По правило фактът, че една жалба е обявена за допустима, е силна индикация за нейната защитимост за целите на член 13, дори и ако Съдът в крайна сметка не установи нарушение на съответната разпоредба (вж. например *Хатън и други*, цитирано по-горе, § 137). Въпреки това, както бе казано по-горе, изводът дали едно твърдение е защитимо зависи не толкова от процесуалното естество на случая, колкото от конкретните факти и от естеството на повдигнатите правни въпроси. За разлика от *Хатън и други*, в настоящото дело Съдът, след като разгледа конкретните обстоятелства и наличните доказателства, не е убеден, че оспорваният проект за рекултивация е оказал достатъчно пряко въздействие върху частната сфера на жалбоподателя, за да се задейства приложението на член 8 (вж. параграфи 76 – 79 по-горе). Съдът също така не намира нарушение на чл. 1 от Протокол № 1, тъй като няма налице доказателства проектът за рекултивация да е оказал въздействие върху притежанията на жалбоподателя (вж. параграфи 83 и 84 по-горе). Следователно позицията на Съда в този случай е подобна на тази от *Халфорд срещу Обединеното кралство (Halford v. the United Kingdom)* (25 юни 1997 г., §§ 69 и 70, Доклади 1997-III) и *Руската консервативна партия на предприемачите и други срещу Русия (Russian Conservative Party of Entrepreneurs and Others v. Russia)* (жалби №№ 55066/00 и 55638/00, § 90, ЕСПЧ 2007-I), където той, като е отчел конкретните обстоятелства се е отклонил от обичайния си подход и е установил, че макар и обявени за допустими, някои жалби са въпреки това незащитими по силата на член 13.

102. Следователно не са налице основателни твърдения, че чл. 8 от Конвенцията и чл. 1 от Протокол № 1 са нарушени. Ето защо чл. 13 е неприложим.

ПО ИЗЛОЖЕНИТЕ СЪОБРАЖЕНИЯ СЪДЪТ
ЕДИНОДУШНО:

1. *Постановява*, че не е налице нарушение на чл. 8 от Конвенцията;
2. *Постановява*, че не е налице нарушение на чл. 1 от Протокол № 1;
3. *Постановява*, че не е налице нарушение на чл. 6, ал. 1 от Конвенцията;
4. *Постановява*, че не е налице нарушение на чл. 13 от Конвенцията.

Изготвено на английски език и оповестено в писмен вид на 2 декември 2010 г. в съответствие с чл. 77, ал. 2 и 3 от Правилника на Съда

Клаудия Вестердик
Секретар на Отделението

Пер Лоренцен
Председател